

17.27x23.86	2	עמוד 10	כותרת - הארץ	26/10/2011	29326936-0
המכללה האקדמית כנרת בעמק הירדן - 13300					

אחת התחנות המרכזיות ב"רכבת העמק" תעבור שימור ושחזור

תחנת הרכבת העזובה בצמח תהפוך למרכז לימודי

אלי אשכנזי

תצלום: ירון קמינסקי

פרשים אוסטרלים, אתמול בתחנת הרכבת ההיסטורית בצמח

מבני תחנת הרכבת העזובים שבצמח ראו הכל ב-106 שנותיהם: חיי מסחר שוקקים, כפר דל שהולך וגדל, קרבות רבים, רעש קטרים וק"דונות שנרם באחת, אכסניה שהפכה לבסיס צבאי ואחר כך תחנת הסגר לחיות משוטטות.

בעוד שנה ייפתח פרק חדש בחיי תחנת צמח, מהתחנות המרכזיות במה שכוונה בעבר "רכבת העמק". בימים אלה החלו עבודות הצלה, שימור ושחזור של מבני האבן הנ"טושים שיהפכו לחלק מרכזי במרכז ללימודי ארץ-ישראל בקמפוס החדש של המכללה האקדמית כנרת - "קמפוס רדום".

כ-700 אלף בני אדם חולפים מדי שנה על הכביש הסמוך לתחנת שהתפוררה לאורך השנים, רבים מהם וראי לא מעיפים מבט לעברה. ייתכן שגם רבים מהסטודנטים הנ"חפזים לאולמות ההרצאה, כמו גם הקונים הגורשים את מרכז הקניות הסמוך, אינם מכירים את סיפורה של התחנה ואת חשיבותה בעבר.

מי שמעולם לא שח את האתר ואת חשיבותו הם בני משפחותיהם של פרשים אוסטרלים עזי נפש, שבקרב הירואי שערך במקום בשנת 1918 כבשו את התחנה מידי הכוחות העות'מאנים, עמם נמנו לוחמים וקצינים גרמנים רבים. אחרי שנים שנאלצו לדאות את עליבותו של המקום, הגיעו אתמול לצמח ברי רוג'רס וטום דאוסון - נציגי אגודת הפרשים הקלים האוסטרלים, נכ"דיהם של כובשי התחנה, שם נפגשו עם הנהלת המכללה שהבטיחה להם כי חלקם של הלוחמים מהבישת החמישית לא ייפקד. במקום תוקם אנדרטה לזכר הרוגי הקרב וסיפורם יסופר במסכת הארוכה שאותה נושא האתר.

תחנת צמח, כאחיותיה המפורסמות מרכבת העמק - חיפה, כפר הושע, נהריים ועוד - הוקמה ב-

למ"ח את הגשר מעל נהר הירמוך. כעת הפכה התחנה מצומת תחבורה מרכזי לתחנה האחרונה, ובמקום נבנתה קרוסלה לסיבוב הקטר. במאוס 1948 פסק לפעול גם הקו הזה וכעבור חודשים נערכו בצמח קרבות עקובים מרם בין כוח המגן היהודי לבין כוח מצבא טוריה, שברדכו כבש את תחנת הרכבת, את משטרת צמח והגיע עד שערי רג"ניה, שם נבלם. עם השנים מבני התחנה נותרו שוממים. תקופה ארוכה שימשו מב"ני בסיס צבאי ונגטשו שוב. בשנים האחרונות הפכו המבנים לתחנת הסגר עבור חיות משוטטות. "בעוד שנה", מבטיח מנכ"ל המכללה והיסטוריון מומחה לתור-לדות ארץ ישראל, ר"ד זאב דרווי, "הפכו המבנים למרכז לימודי" המועצה האזורית עמק הירדן ורכבת ישראל שהצטרפו למיזם דואות לדי-בריו ב"החייאת התחנה חלק מתוכנית פיתוח עמק הירדן והתפתחותה של המכללה. התחנה המשוחזרת תעמוד בלב הקמפוס ויוקם בה המרכז ללימודי ארץ ישראל".

נועדה להעביר עולי רגל מוסלמים למכה ולמדינה, ועבורנו הפכה מוזהה עם הרומנטיקה הציונית". גודמן הכין עבור המכללה סקירה היסטורית על תחנת צמח והוא מתאר את הקרב שהתחולל במקום ב-25 בספטמבר 1918. מדובר בקרב שנערך במסגרת המאמץ הברי-טי לכיבוש צפון ארץ ישראל מידי העות'מאנים. גודמן לא מתפלג על החשיבות שמייחסים צאצאי הלוחמים האוסטרלים למקום. לרבניו, "למרות שמדובר בקרב קטן שהסתיים במהירות, עבור האוסטרלים הוא קיבל חשיבות די גדולה". הוא מספר כי הפרשים האוסטרלים הגיעו לצמח רכובים על סוסים מכיוון רדום-מזרח. הפשיטה החלה עם שחר, סמוך לשעה 4:30 בבוקר. כשהתגלו הפרשים החל כוח המגן העות'מאני לירות לעברם ממכונות ירייה. בשלב זה ניתנה לפרשים פקודה להסתער. "הפרשים שהגיעו בדהרה וינקו מהסוסים ונערכו קרב פנים אל פנים עם רובים מכודנים וחרבות", מתאר גודמן. ביוני 1946 פוצצו לוחמי הפ-

פרשים אוסטרלים כבשו במלחמת העולם הראשונה את התחנה מידי העות'מאנים

1905 כחלק מהשלוחה המערבית של הרכבת החיג'אזית. לרבני מנכ"ל המועצה לשימור אתרי מורשת, עומרי שלמון, "הסיפור של תחנת צמח הוא חלק מהסיפור הכללי על תרומתה העצומה של הרכבת לפיתוחה של הארץ במחצית הראשונה של המאה העשרים, וחלק מסיפור המאבקים הפוליטיים והלאומיים אשר עיצבו את ההיסטוריה של הארץ כולה ושל עמק הירדן ואגן הכנרת בפרט. תחנת הרכבת בצמח היא אחת משמונה התחנות המרכזיות שהיו לרכבת העמק ואולי המיוחדת שבהן".

ר"ד גיורא גודמן, היסטוריון ומרצה במכללת כנרת, אומר כי "סיפורן של המסילה ושל תחנת צמח הוא סיפור מרתק. זו מסילה שבמקור